

HISTORIK

Över Ålands Brandkårslörbunds verksamhet under åren 1935 - 1985.

"Klockan är tio slagen,
Guds goda och nådiga hand
bevåra vår stad för eld och brand,
klockan är tio slagen".

Så kunde folk förr höra brandvåktarna ropa ut sitt budskap för att meddela stadens eller samhällets innevånare att de lugnt kunde lägga sig till nattens vila. Därmed förstod man också att "den gode tjänaren", elden inte hade övertagit husbondens roll.

Mariehamn, som i år firar sitt 125-års jubileum har haft en frivillig brandkår under snart 100-års tid. Städerna och tätorterna var så att säga mera utsatta för eldens härjningar i större omfattning än landsbygden. Man försökte ju bromsa eldens eventuella framfart redan i planeringsskedet av städer genom att bygga s.k. brandgator. Ser man bakåt i tiden märker man att hela städer brunnit, ja t.o.m. byar.

På Åland har t.ex. Långbergsöda by i Saltvik nästan helt brunnit ner i början av seklet. Eftersom Mariehamn hade en väl fungerande frivillig brandkår ansåg man att även landsbygden borde få brandkårer inom varje kommun.

I början på 1930-talet diskuterades frågan ute i bygderna. År 1934 bildades den första kåren på landsbygden, Sunds FBK. Året därefter, 1935, följde bildandet av kårer i bl.a. Jomala, Östra Saltvik, Gottby, Finström, Västra Saltvik, Degerby, Eckerö Hammarland m.fl.

Då bildandet av kårer skedde nästan explosionsartat dröjde det inte länge innan man ansåg tiden vara mogen för en gemensam organisation för de åländska frivilliga brandkårerna.

Den 3 oktober 1935 valdes en interimsstyrelse med sedermera bankdirektören och den stora eldsjålen för brandkårsarbetet på Åland Jan Sundberg, Finström, såsom ordförande.

Övriga medlemmar var Ruben Kalm, Sund, sekreterare, Viktor Troberg, Saltvik och Carl Skand, Finström. Stiftelseurkunden, daterad den 10 dec. 1935 lyder:

Undertecknade frivilliga brandkårer hava denna dag bildat en förening kallat "Brandkårens i landskapet Åland förbund r.f." och jämte det vi härmed förklara oss ingå såsom medlemmar i sagda förening antaga vi för densamma nedanskrivna stadgar som skedde.

Mariehamn den 10 dec. 1935.

Mariehamns Frivilliga Brandkår
Jan Sundberg. Artur Cederqvist

Degerby Frivilliga Brandkår
Carl Helin. Frans Fallström.

Gottby Frivilliga Brandkår.
W. Isaksson. Erhard Nordberg.
Georg Seffer

Finströms Frivilliga Brandkår.
Carl Skand. Hugo Johansson.

Västra Saltviks Frivilliga Brandkår.
K.J. Blomroos. Karl Höglund.
(ordf.)

På ett senare möte diskuterades anslutning till Finlands allmänna brandkårerförbund. Bland de första åtgärder man beslöt vidtaga var att granska de befintliga handbrandsprutor, som fanns utplacerade i olika byar runtom på Åland. Dessa brandsprutor hade inköpts med medel från, som det heter, "Brandstodsbolaget". Rökmasker skulle anskaffas, instruktionskurs skulle hållas i Mariehamn och dessutom beslöts anhålla hos - som det hette - landskapsnämnden om bidrag för brandkårsverksamhetens främjande. Detta visar att man genast från början startade med stor iver. Under 1936 ansåg man att kårerna borde hjälpa varandra över kommungränserna vid inträffad eldsvåda. Förbundet uppmanade kommunerna att ingå avtal därom. Den hjälpande kåren skulle t.o.m. få ersättning härför. Skulle tvist uppstå skulle ärendet överföras till ett skiljemannaförfarande enl. vad som stod stadgat i lag av den 4 febr. 1928. Den 28 april 1937 antecknades förbundet i föreningsregistret och kallades därmed "Brankårernas i landskapet Åland förbund r.f."

1937

Den 22 nov. hölls ett allmänt möte i Socityshuset i Mariehamn för kår-, pluton- och vicekårschefer och övriga intresserade, inalles c:a 60 personer. Vid detta möte beslöts hålla två möten per år. Man diskuterade bl.a. huru man skulle gå tillväga vid eldsvådor förorsakade av brandbomber! Ett gymnastikprogram utdelades med uppmaning till kårerna att hålla uppvisningar. Dessutom föredrogs ett exercisreglemente vilket skulle föra kårerna närmare den militära organisationen.

1939

Under krigsåren var förbundets verksamhet rätt så minimal. Höstmanövern inställdes p.g.a. bensinbrist.

1944

Emedan kommunen enl. lag är skyldig att upprätthålla en viss brandberedskap föreslogs att följande skulle intas i överenskommelsen mellan kommunen och kårerna. Kommunen skulle:

1. bevilja nödiga Medel härför,
2. låta kåren bli representerad i brandnämnden,
3. anförtro befattningen som kommunal brandchef åt kårchefen
4. låta den egendom som kåren anskaffar förbli kårens egendom.

1945

Sotningstaxorna ansågs skilja sig alltför mycket i olika kommuner, varför enhetligare taxor efterlystes.

1946

Finströms FBK hade anhållit om förslag till enhetliga uniformer för brandkåristerna. Förbundsstyrelsen föreslog mörkblå överdragsuniformer. Styrelsen diskuterade även paraduniformer. Husägare hade inte alltid varit med på att låta utföra sotning varför förbundet beslöt uppmana kommunerna att via en kungörelse meddela husägarna skyldigheten att tillåta sotning.

1948

Beslöts att förbundet skulle ansluta sig till FSB. Finlands Svenska Brandvärsförbund. Diskuterades också möjligheten att anställa en brandinspektör - instruktör.

1952

FSB:s kongress hölls i Mariehamn för c:a 170 personer.

1953

Diskuterades nödvändigheten att uppgöra förslag till huru katastrofalarm skulle givas.

1954

Emedan det åländska telefontätet mer och mer automatiserades beslöts undersöka huru alarm via telefon numera skulle ges.

1955

Man ansåg att Klintens Träs område var ett stort och farligt område ur brandskydds synpunkt sett varför det beslöts att uppgöra en katastrofalarmplan.

Kårerna hade även börjat anskaffa tryckluftsapparater varför förbundet ansåg att servicemöjligheter för dessa bör ordnas. Med tanke på nyrekrytering inom kårerna beslöts uppmana kårerna att börja med pojkavdelningar. Diskuterades att kårerna skulle alarmeras via polisen och via tel nr 11000.

1956

Jan Sundberg utsågs till den tidigare omtalade inspektörsbefattningen med Gunnar Renqvist till biträdande insp. För att kunna inspektera kårerna beslöts anskaffa kontrollmanometer, vakuum mätare, provtryckningspump m.m.

1958

Ansågs att skärgårdskommunerna borde erhålla särskild omsorg för organisering och utbildning av sina kårer.

1960

Förbundet hade en stående annons i "Åland" angående brandalarmsanmälan.

1961

Mariehamns FBK:s juniorledare, Arvid Lövstedt, erhöll bidrag för att delta i en kurs på fastlandet, varvid avsågs att han skulle hjälpa landsortskårerna med organiserandet av pojkavdelningar.

1962

Beslöts utreda möjligheterna och rätten att använda radiotelefoner inom kårerna. Då det visat sig att kårerna slarvat med provalarm uppmanades dessa se till att kontinuerlig provning skulle förekomma. Emedan det varit svårt att få deltagare till brandchefskurserna på fastlandet, beslöts uppmana kommunerna att anhålla om dispens för sina brandchefer att få bli ordinarie chefer p.g.a. lång erfarenhet, livligt deltagande i av förbundet anordnade kurser m.m.

Vattenbrist har ofta påtalats vid eldsvådor varför Ålands Ömsesidiga Försäkringsbolag har bekostat grävandet av s.k. brandbrunnar i kommunerna. Förbundet beslöt gå in för enhetliga vattentagsmärken och skulle dessa tillverkas av Karl Westerlund för 1000 mk. per st. exklusive målning.

1963

Styrelsen förordade att Walter Häggblom, Jomala, Karl Karlsson, Hammarland, Hjalmar Backman, Geta, Levi Eklund, Finström, Nils Karlsson, Saltvik, Anton Sjöström, Eckerö, Klas Flodin, Föglö och Bertil Ahlqvist skulle förklaras kompetenta såsom kommunala brandchefer. Beslöts att befolkningsskyddet skulle tas upp på kårernas program.

1964

I fjol inträffade en flygkatastrof vid Mariehamns flygfält och detta gav upphov till en alarmeringsplan för eventuella flygolyckor. En skylt "Brandman" anskaffades för att placeras på den privata bilens vindruta då brandkåristen gjorde en utryckning till en brandplats. Egon Häggblom, Mariehamn, förordades till brandchefsjobb. Den tidigare omtalade eldsjälen för det åländska brandskyddet, Jan Sundberg, firade sin 70-års dag med bl.a. erhållandet av "Brandkorset i guld".

1966

För att komma i åtanke för bidrag från landskapet beslöts att vissa kårer mycket allvarligt måste se över sin brandkårsberedskap. Befogad kritik hade kommit till förbundets kännedom.

1967

Diskuterades tillsättandet av en verksamhetsledarbefattning inom förbundet. Den främsta uppgiften skulle vara skolningsverksamhet inom förbundet.

1971

Beslöts förorda effektivare ambulansberedskap genom förslag att två extra brandmän skulle anställas vid brandverket i Mariehamn.

1972

Förslag om en särskild anläggning för övning med öppen eld för brandkårister samt för manskap ombord på fartyg, rökdykning, slangvård m.m. diskuterades.

1973

Walter Häggblom kallades till förbundets första hedersordförande.

1974

Ruben Kalm kallades till förbundets första hedersmedlem.

1981

Upprättades ett avtal mellan ÅBF och landskapsstyrelsen, vilket stadgar att förbundet åtagit sig att ge grund- och vidareutbildning för brand- och räddningsväsendet personal inom landskapet.

UTBILDNING

1936

Förbundet anhöll om 5.000 mk stort bidrag för utbildning av brandkårsmän och befäl. Brandmästare Arell från Åbo hade lovat leda kursen.

1937

Vid en kurs på folkhögskolan talade Jan Sundberg om befolkningskydd. Olika slag av övningar och exercis förekom.

1939

Hölls en kurs för motorskötare som leddes av ing. Lindberg från Lemland och A. Beckman från Finström. Dessa instruktörer hade först varit på kurs till Åbo.

1945 - framåt.

Årligen har ordnats kurser av varierande slag. Kursernas antal har ökat med åren. Nämnas kan kurser i skogsbrandsläckning, rökskydd, redskapsskötsel, olika slag av befälskurser, skorstensfejarkurser, oljeskyddskurser, radiotelefoni m.m.

1979

Förbundet anställde en särskild verksamhetsledare, vicebrandchefen i Mariehamn, Per-Anders Nordqvist, för att intensifiera utbildningen av kårernas olika manskap. Härigenom har kårerna erhållit en mycket gedigen utbildning för att kunna möta dagens och morgondagens krav på effektiv släckningsberedskap. Denna utbildning följer numera det utbildningsprogram som upprättats av Finlands Brandvärns förbund. ÅBF erhåller också en utmärkt hjälp från FSB för att ordna vissa kurser av detta program.

EKONOMI

För att förbundet skall kunna verka någorlunda effektivt fordras pengar och åter pengar. Eftersom ingen försäljningsverksamhet i vinstsyfte skall förekomma är det endast bidrag i olika former som varit det mest lovande. Ibland har förbundet inkasserat en viss medlemsavgift. Ålands landskapsstyrelse har årligen givit ett visst bidrag. Under senare år har förbundet erhållit bidrag från Ålands Penningautomatförening. Den som alltid stött förbundets verksamhet är Ålands Ömsesidiga Försäkringsbolag.

ÅÖF har i de flesta fall stått för förplägnaden vid förbundets höstmanövrar, styrelsen har alltid hållit sina möten i ÅÖF:s lokaler varvid kaffe med dopp alltid funnits på sammanträdesbordet. ÅBF:s årsmöten har även förgyllts med kaffe av ÅÖF. När förbundet har haft dålig ekonomi och räkningar presenterats för kassören Knut Donner, som under 30 år skötte kassörssysslan, sade han alltid: "Får jag räkningen - vi skall se vad vi kan göra". Någon fordringsägare har aldrig dykt upp efter det Donner tog hand om räkningen.

Ett stort tack till Ålands Ömsesidiga Försäkringsbolag för all både synlig och osynlig hjälp till det åländska brandvärnets.

Förbundet har även tjänstgjort såsom remissorgan till landskapsstyrelsen. Härvid har utlåtande i början av förbundets verksamhet främst gällt förord för fördelning av bidrag och lån till kårerna. Denna verksamhet har för ett antal år sedan överförts till Delegationen för brand- och räddningsväsendet, vilken är tillsatt av landskapsstyrelsen. Ett stort tack till alla andra som i olika former givit bidrag till ÅBF för dess verksamhet: Förtrötts icke heller i fortsättningen !

FRAMTIDSPERSPEKTIV

Under Ålands Brandkårsförbunds femtioåriga tillvaro har en fantastisk utveckling ägt rum inom brandskyddet på Åland. Jag vågar påstå att vi på Åland med stor tillförsikt kan se framtiden an. Det utomordentliga förebyggande brandskyddet är av hög klass. Den moderna redskapen skötes av välutbildat manskap. Jag tror även att juniorverksamheten och damklubbar skall få vind i seglen. Allt detta sammantaget gör att Ålands Brandkårsförbund är en vital 50-åring.

Må det frivilliga brandkårsarbetet både bland manskap, juniorer och damklubbar länge leva i våra åländska bygder hela det åländska samhället till godo.

Denna historik är sammanställd av

S-I. Lindqvist

Den upplästes av SIL på ÅBF:s 50-årsjubileum på ungdomslokalen Valborg den 26 april 1986.